

הקדמה

יהודי תימן נודעו בהערכתם המיוחדת לרמב"ם. את ספריו הם לומדים בשקיקה, ואת שמו מזכירים בחרדת קודש. חלק מיהודי תימן אף מזכירים את הרמב"ם בקדיש מיוחד שאותו אומרים בזמנים מיוחדים. עבודות האהבה הללו נוצרו בין היתר בגלל איגרתו המפורסמת ליהודי תימן. הימים - ימים קשים ליהודי תימן. צרות רבות עברו על ראשם. ראשית, המלכות גזרה גזרות שמד כנגד היהודים, והכריחה אותם להמיר את דתם לדת האיסלם. שנית, לא רק בכוח הזרוע ניסו לאסלם, אלא אף בראיות ובהוכחות. יהודי מומר 'הוכיח' ליהודים שמוחמד נביאם כתוב בתורה. באותה תקופה החל הייאוש לכרסם בלבם שמא הגאולה מתעכבת, והם החלו לחשב את הקץ. לאחר שראו שאין הגאולה מגיעה בזמן שקצבו לה, הם הגיעו לייאוש ומשבר גם בעקבות כך. באותה תקופה גם היה משיח שקר אשר הסתובב בתימן, והפיח תקוות שווא בלבבות השבורים. הרמב"ם מנחם את יהודי תימן, ונותן להם כוח להתמודד מול כל אחת מהצרות: מול גזרות השמד הוא מברר מהי הסיבה לכך שכל כך רודפים אותנו. הוא קובע בוודאות שלעולם עם ישראל יישאר העם הנבחר ותורת ה' לא תשתנה. את ראיותיו המדומות של המומר הוא מפרץ בקלות. הרמב"ם מעדיף שלא להתעסק בחישובי הקץ, אך בסוף מלמד את יהודי תימן את המסורת שיש בידו על זמן חזרת הנבואה. לסיום הרמב"ם מברר להם בצורה חד משמעית שהמשיח שהסתובב בתימן הוא משיח שקר, ושאל יפתו לדבריו הכוזבים. הרמב"ם כתב את האיגרת בערבית, שהייתה השפה המדוברת בקרב יהודי תימן, והשתמש בשפה פשוטה ובהירה כדי שכל היהודים יוכלו לקרוא בה ולהתעודד מתוכנה. ואכן, היא חיזקה רבות את יהודי תימן, והם מוקירים לרמב"ם על כך טובה גדולה.

הרחבות

• יהודי תימן

וכל היום הוגים בתורת משה, הולכים בדרך הורה רב אשי. הרמב"ם פותח את איגרתו בדברי שבח עצומים ליהודי תימן. מצינו עוד גדולי ישראל אשר התפעלו מיהודי תימן. כשבע מאות שנים מאוחר יותר, הראי"ה קוק כותב עליהם לאביו: "פה במושבה נוסף ברוך ה' דבר לטובה, על ידי הד הקול של קיבוץ גלויות לארץ הקודש שבא לארץ תימן באו רבים מאחינו בני ישראל היושבים שם... והם אנשים מסתפקים במועט מאד, רובם ככולם בני תורה, כמעט שלא נמצא ביניהם עם הארץ כלל, וכולם חרדים ויראי ה' מאד... והתימנים הללו... מתפללים בכל יום ג' פעמים בציבור בכוונה... ושקדנים בתורה, ביראת שמים תמימה ואין פרץ ומריבות בשכונתם... כן ירבה וכן יפרוץ ויאספו אספת נדחי צאן פזורה". (אגרות ראייה א ריב)

דבר כפי תשוקתו, והגדיל לספר בזהב אתו, ויחזירהו אליו בשלום שמו.

ושאר עניני כתבך אשר שאלת להשיב עליהם, ראיתי להשיב התשובה בלשון קדר וניבו, למען ירוץ קורא בו, מכל האנשים והטף והנשים. כי תשובת עניניו יחד, ראוייה לעמוד עליה כל קהילותיכם באחד.

מְרִנָּא וּרְבָנָא - מורנו ורבנו. **יְסִידֵינוּ** - יעידו. **נְדָבָר** - נמשך. **מַעֲזוּ** - מקום חזיון וביטחון. **יְסַעְדְּכֶם** - יעזורכם. **בְּחֻבְלוֹ** - בחלקו. **מְרִבִּים** - יותר מרבים אחרים. **וְעוֹרְכִים** - משווים. **עֲדִים** - תכשיטים. **הַתְּלוֹנָנוּ** - ישנו. **לֹא אֲבָעֵט** - לא אזלול בדברים הפחות מובנים. **בְּלִשׁוֹן קָדֵר וְיָבִישׁ** - בערבית.

לרפואת והצלחת רפאל בן שמחה הי"ו

איגרת תימן

[תרגום ר"ש אבן תיבון]

(פתיחה עברית) מִנִּי אֲנִי מֹשֶׁה בֶּר' מִיִּמּוֹן הַדֵּין בֶּר' יוֹסֵף הַחֶכֶם בֶּר' יִצְחָק הַרֵב בֶּר' עוֹבְדֵיָהוּ הַדֵּין זצ"ל.

"חֲזִקוּ יְדֵים רְפוּת וּבְרָכִים כְּשִׁלּוֹת אֲמַצּוֹ" (ישעיה לה, ג).

לכג"ק מְרִנָּא וּרְבָנָא יַעֲקֹב הַחֶכֶם הַנְּחֻמָּד הַיָּקָר הַנִּכְבָּד ש"צ בן כג"ק מְרִנָּא וּרְבָנָא נִתְנָאֵל בֶּן פְּיוּמִי ר"ת, וְלִכְלֵל כָּל אַחִינוּ אֱלוֹפֵינוּ, כָּל תַּלְמִידֵי הַקְּהִילוֹת אֲשֶׁר בְּתִימָן, יִשְׁמְרֵם צוֹרֵם וְיִגֹּן בְּעֵדֶם, אָמֵן נֶצַח סְלָה.

עַל שְׂרָשֵׁי הָאֲמֻת יַעֲיִדוּ גְזַעֲיָהֶם, וְעַל טוֹב הַמַּעֲשִׂיּוֹת יִסְהִידוּ נּוֹבְעֵיהֶם, אָמֵן כִּי מִשְׁרַשׁ הָאֲמֻת וְהַצִּדָּקָה פָּרַח נֶצֶר נְאֻמָּה, וּמִמַּעַן הַחֶסֶד נָחַל גְּדוֹל נִמְשָׁף בְּאַרְץ תִּימָן, לְהַשְׁקוֹת בּוֹ כָּל גִּנִּים, לְהַפְרִיחַ הַנֶּצְנִים. וְהִנֵּה הוּא לֹאטוֹ נְדָבָר, לְכָל עֵיף וְצָמָא בְּמִדְבָּר, וְבוֹ מִצָּאוּ סִפְקָם וְדִים, כָּל עוֹבְרֵי דֶרֶךְ וְאֵי הִים. לְכֹן הָעֹבְרִיו קוֹל בְּסִפְרָד וּבְסִפְרוֹנִים, מִקְצָה הַשָּׁמַיִם עַד קְצָה הַשָּׁמַיִם, הוּי כָּל צָמָא לְכוּ לְמִים. וְהַסֹּחֲרִים וְכָל הַכֹּנְעָנִים, כָּלֵם יַחַד לְשׁוֹאֲלֵיהֶם עוֹנִים, כִּי מִצָּאוּ מָטִיעַ יָפֵה נַעֲמָן, וּמִרְעָה טוֹב כָּל רֵזָה בּוֹ יִשְׁמָן, וְרוֹעֵיהֶם בּוֹ רוֹעָה נְאֻמָּה, יוֹשְׁבֵי אֶרֶץ תִּימָן. וְכִי הֵם מַעֲזוּ לְדָל נּוֹתְנֵי לְחֶמֶד, מִסְעֵד לַעֲשִׂיר מִקְדִּימֵי שְׁלוֹמוֹ, הַלִּיכּוֹת שָׂבָא קוֹו לָמוֹ. וְיָדֵם לְכָל עוֹבְרֵי דֶרֶךְ מִתּוֹחָה, וּבִיתָם פְּתוּחַ לְרוֹחָה, וְעַמָּם מִצָּאוּ הַכֹּל מִנוֹחָה, וְנָסוּ יָגוֹן וְאֲנָחָה. וְכָל הַיּוֹם הוֹגִים בְּתוֹרַת מֹשֶׁה, הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הוֹרָה רַב אֲשִׁי, רוֹדְפֵי הַצִּדָּק, מְחַזְקֵי הַבְּדָק, מַעֲמִידֵי עֲקָרֵי הַתּוֹרָה עַל תֵּלָם, מְקַבְּצִים לְפָזוּרֵי עַם ה' בְּמִלּוֹלָם, מְקִימֵי כָּל הַמַּעֲשִׂוֹת בְּדִקְדּוּקָהּ בְּמִקְהִלּוֹתָם, אֵין פֶּרֶץ וְאֵין יוֹצֵאת וְאֵין צוֹחָה בְּרַחוּבֹתָם. בְּרוּךְ ה' אֲשֶׁר לֹא הִשְׁבִּית מְקִימֵי תוֹרָה שׁוֹמְרֵי חֻקִּים, בְּאֵיִם הַרְחוּקִים, כְּאֲשֶׁר הִבְטִיחֵנוּ בְּטוֹבוֹ וּבְחֶסֶדּוֹ, עַל יְדֵי יִשְׁעֵיהוּ עֲבָדוֹ, וְאַתֶּם הָאוֹת, כְּאֲשֶׁר הוֹדַעְנוּ: "מִכֶּנֶף הָאֶרֶץ זְמִירוֹת שְׁמוֹעֵנוּ" (ישעיה כד, טז). יְסַעְדְּכֶם ה' לְהַקִּים דָּת וְחֻקָּה, לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְצִדָּקָה, לְשִׁמּוֹר מִצְוֹתָ וְדָתָה, וְלֵאחֲזֵ בְּבִרְיָתָה, אָמֵן נֶצַח סְלָה.

וְכֹאֲשֶׁר הִגִּיעַ אֲלֵינוּ כְּתָבְךָ, יְדִידֵנוּ יְקִירֵנוּ, לְמַצְרִים, נַעֲמּוֹ לְשִׁמְעוֹ כָּל אֲזָנִים, וְתִאֲוָה הוּא לְעֵינֵים, וְהוּא הַעִיד בְּפָנֵינוּ עֲלֶיךָ כִּי מִמְּשַׁלְּתֵי ה' אֶתְּהָ יוֹשְׁבִים בְּחֻבְלוֹ, הַחוֹנִים עַל דָּגְלוֹ, וּמְרֻדְפֵי הַתּוֹרָה וְאוֹהֲבֵי דִתּוֹתֶיהָ, הַשּׁוֹקְדִים עַל דִּלְתוֹתֶיהָ. יִפְתָּח ה' לָךְ מִצְפּוֹנֶיהָ, וְיִמְלֵא בְּטָנְךָ מִצְפּוֹנֶיהָ, וְיִהְיֶה דְבָרֶיהָ נֵר לְרַגְלֶיךָ, וְאוֹר לְנִתְיָבוֹתֶיךָ.

וְזֶה אֲשֶׁר אֲמַרְתָּ, יְדִידֵנוּ, בְּכִתְבְּךָ, כִּי שְׁמַעְתָּ מִקְצַת אַחִינוּ אֲנָשִׁי גְּאֻלְתָּנוּ, יִשְׁמְרֵם צוֹרֵם, שֶׁהֵם מְהַלְלִים אוֹתִי מְרִבִּים וּמְשַׁנְּנִים, וְעוֹרְכִים אוֹתִי לְגֹאוֹנִים אִיתָנִים - לְפִי אֲהַבְתֶּם סִפְרוֹ, וּבְחֶסֶדֶם וְטוֹבָם דְּבָרוּ וְחָבְרוּ. וְדָבָר דְּבָרוּ עַל אֶפְנֵי מִמְּנֵי שְׁמַעוֹ, וְאַל אַחֵר אֵל תִּשְׁעוּ: אֲנִי קָטָן מִקְטָנֵי חֻכְמֵי סִפְרָד, אֲשֶׁר עֲדִים בְּגִלּוֹת הוֹרָד, וְתַמִּיד אֲשַׁקֵּד בְּמִשְׁמֹרוֹתַי, וְלֹא הִשְׁגָּתִי חֻכְמוֹת אֲבוֹתַי, כִּי יָמִים רַעִים וְקָשִׁים פָּגַעְנוּ, וּבְשִׁלּוֹה לֹא הִתְלוֹנָנוּ, יָגַעְנוּ וְלֹא הוֹנַח לָנוּ, וְאִיךָ תִּתְבָּרַר הַלָּכָה, לְגוֹלָה מַעִיר לַעִיר וּמִמְּמַלְכָּה אֶל מְמַלְכָּה? אֲבָל רַצְתִּי אַחֲרֵי הַקּוֹצִרִים כָּלִי שְׁבִילִים, וְאַלְקָטָה בְּשִׁבְלִים, אֲקַבֵּץ הַבְּרִיאוֹת וְהַמְּלָאוֹת, וּבְצִנּוּמוֹת הַדִּקּוֹת לֹא אֲבָעֵט, וְזֶה שְׁבִתִּי הַבֵּית מַעֲט. וְלֹאִי ה' שִׁהָה לָנוּ, וְאֲבוֹתֵינוּ סִפְרוּ לָנוּ, וְלֹא הִשְׁגָּתִי אֶת הַמַּעֲט אֲשֶׁר אֲצַבֵּר, וּמִמְּנוֹ תַמִּיד אֲשַׁבֵּר. וְעַל אוֹדוֹת יְדִידֵנוּ תַלְמִידֵנוּ ר' שְׁלֹמֹה סֵגַן הַכֹּהֲנִים הַחֶכֶם הַנָּבוֹן, אֲשֶׁר אֲמַרְתָּ בְּכִתְבְּךָ כִּי הוּא מְרַחֵב פִּיהוּ בְּמַהֲלָלֵינוּ וּמִאֲרִיךְ לִשְׁנוֹ בְּשִׁבְחֵינוּ - לְשׁוֹן הַבְּאִי